

Sobre l'omissió indeguda i l'ús abusiu del pronom «hi»

Albert Jané

Les gramàtiques exposen, més o menys detalladament (els diccionaris també, però segle d'una manera més succinta), les diverses funcions del pronom feble *hi*, representant d'un complement del verb o element que en completa la significació.

L'esquema següent es podria considerar prou vàlid:

I. Com a representant de complements circumstancials de lloc:

[1] Si avui no puc anar a casa seva hi aniré demà.

[2] La sala és molt petita: no hi caben més de cent persones.

II. Com a representant de complements d'objecte introduïts per les preposicions *a* i *en*:

[3] Si vam signar uns acords ens hi hem d'atenir.

[4] No parla mai de la Marta però hi pensa contínuament.

III. Com a representant de complements introduïts per les preposicions *amb* i *per*:

[5] Una vegada vaig conèixer una poetessa i m'hi vaig casar.

[6] Vull dir que no s'hi encaparrà, mossèn Llorenç, pel natural d'en Jordi (Josep Pous i Pagès, *La vida i la mort d'en Jordi Fragonals*).

IV. Com a representant de complements circumstancials de manera:

[7] Abans anaven molt de pressa: ara no hi van tant.

[8] Abans ho escrivien tot a mà: encara hi escriuen les invitacions.

V. Com a representant d'un complement predicatiu:

[9] L'Eugènia duu els guants blancs: també els hi duu la Roser.

VI. Com a representant de certs complements datius:

[10] Tothom feia el que volia però el director no hi donava cap importància.

[11] Anaven a poc a poc i jo m'hi vaig acostar pel darrere.

[12] Si la secretària et demana els documents els hi dones.

En aquest darrer cas [12], les gramàtiques, d'una manera més neutra o més cauta, s'estimen més de dir que *hi* és la forma que reverteix el pronom datiu *li* quan coincideix amb un altre pronom feble de tercera persona.

VII. Formant una unitat lèxica amb el verb:

[13] A casa no hi havia ningú.

[14] Enceneu el llum, que no m'hi veig.

[15] No hi és tot, pobret.

Ara: no podem pas esperar que les gramàtiques (ni encara menys els diccionaris) ens indiquin tots els casos en què és absolutament imprescindible l'ús de la partícula *hi* com a representant pronominal d'una cosa (d'un sintagma) dita abans i que no es vol repetir. Hi ha molts casos, indubtablement, en què la correcció gramatical no permet prescindir del pronom, en què la seva ommissió atempta greument contra el nostre sistema gramatical. N'hi ha d'altres en què la seva ommissió equival a expressar una idea més general, més absoluta, més imprecisa que la que convindria en aquell cas. I n'hi ha, de casos, bé cal convenir-hi, en què si no volem confessar la nostra vacil·lació hem de dir que depèn d'una interpretació subjectiva del sentit de la frase. Potser els tres casos es podrien exemplificar de la manera següent:

[16] Volia anar a l'Ateneu però no vaig poder. *Aniré demà.

[17] No vaig fer ús de la paraula perquè no tenia res a dir.

[18] El local era tan ple que no [hi] van poder entrar.

L'exemple [16], hi convenim tots, és absolutament inadmissible. En el [17] la frase *no tenia res a dir* té un valor absolut: *no hi tenia res a dir* seria l'equivalent de «no tenia res a objectar a la proposta». I en el tercer cas, l'ús o l'omissió del pronom podria dependre del punt de vista en què se situava el parlant.

Actualment, i no solament en la llengua parlada, podem observar casos escandalosos d'omissió del pronom *hi* (o de la substitució indeguda per un altre pronom), com el de l'exemple [16], o com el de l'home del temps de la televisió, que ens informa sovint que *Ahir va haver moltes tempestes arreu de Catalunya*.

Però també hem de parlar del cas contrari, com a resultat inevitable de la llei pendular: la nostra insistència a predicar contra l'oblit del pronom *hi* emmena fatalment al seu ús indegut, tant en casos en què la solució adequada consistiria a prescindir de qualsevol mena d'anàfora, com en casos en què la frase s'hauria de resoldre amb un altre pronom.

En els exemples següents, no sembla gaire agosarat afirmar que l'omissió del pronom assenyalada amb un asterisc [*] és totalment inadmissible.

[19] En aquesta ciutat no *ha d'haver ni una unça de droga (W. P. McGivern, *La gran onada calenta*, «La cua de palla», p. 105).

[20] Hi ha llocs on aquesta proliferació de vies de trànsit, submergides sota les voreres, converteixen la zona en una mena de scalextric que no *s'adiu gens (*Avui*, 28.V.89, p. 38).

[21] Quan la Montserrat Roig em diu que el que hauria de fer és tornar a escriure *El dia que va morir Marilyn* jo *em nego en rodó (*Lletra de canvi*, núm. 22, p. 17).

[22] Sovint es creen infraestructures sense discutir-ne el futur ús o la utilitat real o el contingut que *es donarà. (*Cultura*, Quarta època, núm. 1, p. 31).

[23] El procés va tenir les seves llacunes, entre altres coses perquè el romanti-

cisme que *va dir la seva a casa nostra va ser el del cantó més carca (*Diari de Barcelona*, 20.I.90, p. 10).

[24] M'encantaria donar-li una bona lliçó. -Si és bona, capità, no *tinc cap inconvenient [*L'enigma Gaudí*, Maimés, p. 10].

[25] D'acord amb l'opinió pública, imposà el comandament militar únic. Foch li [*sic*] demanà i Clemenceau *accedí. (Valentí Puig, *L'home de l'abric*, p. 66).

[26] No sabem què passa després. Encara que *intervinguí la policia, la pista dels oïdors es perd [*Avui*, 14.V.99, p. 72].

[27] Ara a Barcelona comença a *haver-ne de molt bones (*Avui*, 30.VIII.99, p. 44).

En els exemples següents és una altra partícula pronominal que ocupa el lloc del pronom *hi*:

[28] Li vaig dir que era un brau, i que segurament devia haver servit sota el gran Napoleó. *Ho va convenir¹ (Prosper Mérimée, *La Venus d'Illa*, p. 90).

[29] Maria Rius comparteix l'opinió molt estesa entre els professionals del fet que els editors, de dibuix, no *n'entenen res [*sic*] (*Diari de Barcelona*, 2.V.89, p. V).

[30] Per «épater» ens vam inventar allò de la «Gauche Divine», però nosaltres ens *en fèiem un tip de riure (*Lletra de canvi*, núm. 22, p. 28).

[31] Et diu res, però, tot això? Gairebé que no. Hauràs de *dormir-ho. És a dir, si és que aquesta nit pots arribar a aclucar l'ull (David Godis, *Brigada nocturna*, p. 50).

[32] De totes les potències, França era la que *en tenia més interès i la que estava disposada a anar més lluny (*L'Avenç*, núm. 230, p. 63).

És clar que en tots aquests exemples hauria calgut recórrer al pronom *hi* en lloc de *en* i *ho*. Notem, a més, en l'exemple [29], l'ús de *res* en lloc de *gens*. La solució correcta, doncs, hauria de ser *no hi entenen gens* (tal com diu la bona gent: els pagesos, els pastors, les mestresses de sa casa, els fusters, els teixidors). Pel que fa a [31] recordem el memorable parlament de l'avi Mauva, de *El rem de trenta-quatre*, de Ruyra, que acaba dient: «Anem, Saura: dormiu-hi. Preneu consell des capçal!»

Encara podríem afegir-hi casos com els següents, que són de datiu inanimat (que mereix, certament, un estudi més detallat), en què, molt probablement per influència del castellà, s'ha recorregut als datius *li* i *els* en lloc de *hi*:

[33] Sí, no està malament [el menjar]... Jo *li hauria posat una mica més de sal (Goscinnny i Uderzo, *L'endeví*, p. 28).

[34] Ho constata, amb certa estupefacció moral, sense *donar-li elevació trágica (Valentí Puig, *L'home de l'abric*, p. 53).

[35] Ell no donava cap importància a les «originalitats» personals dels alts càrrecs, però sí que *els en donaven els franquistes (Manuel Ortínez, *Una vida entre burgesos*, p. 89).

Cal observar que en l'exemple [33] tenim més aviat un complement locatiu (*al menjar*) que no pas un datiu, encara que la frontera entre els dos complements no sempre és prou precisa. Analitzat com un locatiu, però, encara amb més motiu hi convindria *hi* en lloc de *li*.

Els casos d'ús indegut del pronom *hi* perquè duplica un altre terme gramatical, habitualment un terme relatiu, és a dir, els casos de *hi* pleonàstic, es pot dir que ja són banals. Repetidament combatuts, el menyspreu amb què molts escriptors i publicistes consideren les normes gramaticals fa que aparegui constantment en la lletra impresa.

[36] ... S'organitzava com un nucli integrador del negoci i de la família, en el qual *hi participaven parents consanguinis, afins i espirituals... (*L'Avenç*, núm. 199, p. 17).

[37] Pere Pruna va patir una crisi personal que el va portar a recloure's al monestir de Montserrat on va *deixar-hi una obra mural considerable (*Avui*, 25.XI.98, p. 42).

La coincidència *on hi*, tan usual, no sempre és pleonàstica, car hi ha casos en què cada pronom té un antecedent diferent:

[38] Vas clos de terrissa amb una petita esclatxa per on hom pot ficar-hi monedes, que difícilment poden treure's sense trencar-lo (DGLC, «guardiola»).

És ben clar que l'antecedent de *on* és *esclatxa*, i l'antecedent de *hi* és *vas clos de terrissa*.

Així mateix, no existeix pleonasmisme en tots aquells casos en què es pot considerar que el pronom *hi* s'ha lexicalitzat, és a dir, s'ha integrat en el significat del verb, com és ara en el cas de *haver-hi*:

[39] Vam passar per un carrer on [o en què] hi havia molta gent.

En els exemples següents, l'ús incorrecte del pronom *hi* sembla obeir clarament a la preocupació de no incórrer en la seva omissió, car es tracta de construccions artificioses, en què creiem observar l'aplicació maldestra d'unes normes gramaticals mal apreses:

[40] Vània, no m'escoltes. Et dic que ja no me'n vaig: *m'hi quedo (Barcelo-Tripp, *Soviet Zig Zag*, p. 43).

[41] ... Quan sereu davant la meua Venus no hi haurà manera *d'arrencarvos-hi [Prosper Mérimée, *La Venus d'Illa*, p. 34].

[42] Encara que aquelles comes, aquelles exquisides comes i els malucs, no m'interessaven ara, Sherman no *hi podia apartar els ulls (Tom Wolfe, *La foguera de les vanitats*, p. 26).

No costa gaire d'adonar-se que en l'exemple [40] cal, simplement, prescindir del pronom *hi*, i que en els altres dos s'hauria de substituir pel pronom *en*.

Com hem dit, les funcions que els tractats gramaticals assenyalen per al pronom *hi* són molt clares, però, com en d'altres casos, són unes normes que no s'han d'aplicar mai d'una manera mecànica, sense considerar quin és l'ús de la llengua real (volem dir de la llengua real que no ha patit la interferència del castellà, és ben evident). Dit altrament, hi ha casos en què l'ús més genuí consisteix en l'elisió habitual d'aquest pronom i, fins i tot, el rebutja decididament. Examinarem, a continuació, aquestes possibilitats en construccions amb dues de les funcions atribuïdes al pronom *hi*: els circumstancials de lloc i els complements d'objecte preposicionals.

Els circumstancials de lloc

En general, el pronom *hi* indica una circumstància de lloc quan es tracta de l'indret de què parlem o on hi ha aquell de qui parlem, és a dir, *allí* o *allà*. Per això construïm habitualment amb el pronom *hi* les frases amb el verb *anar*, i sense, les frases amb el verb *venir*:

[43] El dia que hi vagis avisa'm.

[44] De moment no ha vingut. Potser no vindrà: no ve pas cada dia.

Però si bé podem afirmar que el verb *anar*, en el sentit de «traslladar-se a l'indret de què parlem o on es troba aquell de qui parlem», exigeix imprescindiblement el pronom *hi*; en canvi, *venir* (el verb, podríem dir, de sentit contrari) no sempre el rebutja. Determinar en quins casos l'admet vol dir escorcollar l'ús de la llengua i fer-ne una relació que mai no podríem dir que fos total. Vegem-ne uns quants casos que tenim anotats:

[45] Amb en Jordi Vila i en Joan Agut ens reuníem a l'antic cafè Oro del Rin, al costat del Coliseum. En dèiem la «penya del Lloro». A vegades hi venien altres persones, com l'Albert Jané², per exemple. (Joan Colomines, *El compromís de viure*, p. 228).

[46] Després, perquè vaig acudir a l'acte sense saber gairebé de què es tractava ni quina gent hi assistiria. No conei-

xia ni de vista una bona part dels senyors que hi vingueren (Salvador Espriu, text d'una carta a Joan Colomines inserida en l'obra precedent, p. 231).

[47] Si veiessis les gresques que de vegades fem amb ella en sortint de *teatro*! Et dic que n'hi ha per a llogar-hi cadires! En fi: ja ho veuràs! Vine-hi, alguna nit! (Narcís Oller, *La febre d'or*, MOLC, vol. II, p. 96).

[48] Va dir que vindria a les sis, però no hi va venir: va venir a les set.

[49] Va dir que vindria dijous però no va venir, va venir dissabte.

Notem que en els dos primers exemples el pronom *hi* que acompanya el verb *venir* té com a antecedent

**No s'hi passa:
tothom
passa per la
carretera**

la indicació d'un indret on es trobava el parlant, no en el moment de parlar (o d'escriure) sinó en una altra ocasió. En l'exemple [47] hi ha una certa idea de companyia en l'ús del pronom *hi*, el qual hi equivaldria a «amb nosaltres, a fer gresca». Generalitzant més, podríem dir que el pronom *hi* acompanya el verb *venir* en frases en què s'indica el fet habitual d'acudir al lloc on es troba el parlant, quan aquest lloc ha estat indicat explícitament. En canvi, en l'exemple [48] *hi* és més aviat l'anàfora d'un complement de temps: *a les sis*.

Caldria, però, preguntar-se: per què resollem l'exemple [48] amb el pronom *hi* i l'exemple [49] sense? Perquè aquest és l'ús que coneixem, que hem detectat en la llengua viva, i escau, ara, afirmar que no ens hem decidit a donar aquests exemples sense abans haver-los contrastat amb l'expressió de diversos parlants de llenguatge genuí, refractari a les interferències forasteres i depurat, encara, amb l'estudi i la reflexió. És, doncs, en molts casos, l'observació de l'ús genuí, amb tot el risc que comporta, allò que ens ha de resoldre l'alternança entre la indicació anafòrica d'un

complement de lloc per mitjà del pronom *hi* o la seva elisió.

Així, a part el fet general ja indicat (idea de llunyania amb pronom i idea de proximitat sense) és més aviat l'ús que resol la presència o l'omissió del pronom *hi* en construccions amb els altres verbs de moviment, com *anar-se'n*, *entrar*, *sortir*, *tornar*, *arribar*, *passar*, etc. En tot cas, cal excloure decididament la idea segons la qual el fet de disposar, en el nostre sistema expressiu, d'un pronom feble com *hi* que representa la designació de lloc, no ens permetria de sobreentendre mai aquesta designació. Els exemples següents, que creiem que són de la llengua real, il·lustren la nostra afirmació.

[50] M'esperen a casa a les nou. Per tant, amb el vostre permís me'n vaig.

[51] No haves de ser a l'Ateneu? —Ara me n'hi vaig.

[52] Hi havia tanta gent que no s'hi podia entrar.

[53] No entris que no s'hi cap [*dit per un que és dins a un que és fora*].

[54] Qui ha dit això, si és valent, que surti!

[55] Ja l'he llegit, aquest llibre. Hi surt molta gent coneguda: hi surto jo i tot.

[56] Acaba de tornar del Canadà. Diu que hi vol tornar l'any que ve.

[57] Té, ara arriben els teus germans.

[58] Si hi van a peu no hi arribaran mai.

[59] Pel camí vell? Ja no s'hi passa: tothom va amb cotxe, ara.

[60] Pel camí vell? No passaràs pas: entre esbarzers i bardisses ha quedat impracticable.

Observem, en l'exemple [53], l'ús del pronom *hi* amb el verb *cabre* i la seva omisió amb el verb *entrar*. No creiem que hi hagi cap parlant de la nostra llengua d'expressió genuïna que sobreentengui la designació de lloc (és a dir, que ometi el pronom *hi*) amb el verb *cabre*. En canvi, aquest mateix parlant no hi recorrerà mai amb el verb *entrar* en el cas que hem assenyalat explícitament: un que, de l'interior estant d'un lloc, s'adreça a un que és fora. Així, en aquesta circumstància **No entris que no es cap* correspon al llenguatge que ha patit una interferència (ai las!, avui tan usual) i **No hi entris que no s'hi cap* és una frase d'algú que és conscient de l'existència del

nostre pronom i no desaprofita cap ocasió d'usar-lo (sempre que hi pensa, és clar).

Hi ha d'haver, no en dubtem, més casos en què el pronom *hi* acompanya el verb *sortir*.

Assenyalem, només, que és usual parlant de llibres, novel·les, obres de teatre, pel·lícules, etc., tant si és qüestió d'interprets com de personatges: parlant d'una pel·lícula, tant direm que hi surt Sofia Loren com que hi surt el general Prim.

Qui sap si algú no estarà d'acord amb els exemples [59] i [60]. Però el nostre coneixement del llenguatge real, que hem comprovat una pila de vegades, al llarg dels anys, ens fa afirmar que, parlant d'un camí, *No s'hi passa* vol dir que la gent ha deixat de passar-hi, i *No es passa* significa que la vegetació o les esllavissades l'han obstruït.

Anàlogament, amb verbs d'acció amb els quals expressem allò que fem en un lloc determinat un cop hi hem arribat, o indicat prèviament, l'ús ens ha d'ensenyar si la representació anafòrica d'aquesta designació locativa és normal i, en alguns casos, imprescindible, o bé és més aviat artificiosa, com a conseqüència o resultat de l'aplicació mecànica d'una norma gramatical.

En els exemples següents, l'ús sembla rebutjar decididament la intervenció del pronom *hi*, el qual, tanmateix, sempre hi fóra «gramaticalment» justificable com a anàfora d'una designació de lloc esmentada abans.

[61] Me'n vaig al lavabo a rentar-me les mans.

[62] Vés a l'Institut i demana pel secretari.

[63] No en tinc ganes, d'anar a l'Ajuntament: em fan esperar massa.

[64] És un restaurant molt agradable: serveixen molt bé.

[65] No pot anar bé, aquella empresa: el personal no està per la feina.

[66] Es va quedar a casa a escombrar i a treure la pols.

En canvi, en els exemples indicats a continuació no es pot prescindir del pronom *hi*, o no se'n pot prescindir sense una alteració o generalització del sentit de la frase:

[67] Passa molta estona al lavabo, aquest noi! Vols dir que no hi llegeix el diari?

[68] Es renten les mans a la cuina. –També me les hi rento jo.

[69] És un lloc molt humit: l'altra vegada hi vaig agafar un refredat.

[70] Què et semblen aquestes flors, aquí dalt? –No m'hi agraden.

[71] Si he estat mai a Darnius? Hi vaig fer el servei militar.

[72] Va néixer a Barcelona el 1910 i hi va morir el 1990.

[73] Li va semblar un bon negoci i hi va posar tots els estalvis.

[74] És una empresa molt arriscada: hi deixaran la pell.

[75] És un barri d'oficines: hi viu molt poca gent.

[76] El pis és bonic, però no m'hi trobo bé.

**No es passa:
les bardisses
l'han fet im-
practicable**

[77] Em noto una cosa estranya a l'orella: no sé pas què hi tinc.

[78] És el més antic de la casa: fa trenta anys que hi treballa.

És útil de comparar l'exemple [61], sense pronom, amb els exemples [67] i [68], amb pronom, que es justifica per raons d'èmfasi o focalització. Així mateix, és fàcil de veure en alguns d'aquests exemples, com [70], [72] i [76], que l'omissió del pronom no originaria pas una incorrecció gramatical sinó un canvi de significació, que seria aleshores de valor més general.

Considerem, finalment, els exemples següents:

[79] Abans he de passar pel despatx del gestor a deixar-hi uns papers.

[80] Hi ha de ser, a l'armari, però no l'hi he sabut trobar.

[81] Demà a la tarda seré al despatx: t'hi esperaré fins a les vuit.

[82] És un restaurant molt agradable: s'hi menja molt bé.

[83] Vas a l'Hospital? Si vols, t'hi acompanyo.

[84] És una plaça molt bonica, amb uns arbres que hi fan una ombra esplèndida.

[85] Si vas a l'Ateneu potser hi trobaràs la Marta.

No creiem que l'ús del pronom *hi* sigui objectable en cap d'aquests exemples. Però al nostre entendre tampoc no seria objectable la seva ommissió, perquè no crearia cap ambigüitat ni alteració o generalització del sentit, ni aniria contra cap ús establert. Notem que, en fer aquesta última afirmació, ens referim, pel que fa a l'exemple [80], al segon pronom: *no l'hi he sabut trobar*. En canvi, la supressió del que inicia l'exemple, *Hi ha de ser*, seria una incorrecció del tot inacceptable, i aquesta mateixa inacceptabilitat contribueix a demostrar la flexibilitat que afecta els altres exemples d'aquest grup. Així mateix, a propòsit de l'exemple [81], és oportú de comentar que avui són molt habituals frases com *T'hi esperem* o *Us hi espero*, amb què es clouen invitacions a actes, festes, presentacions, etc. No hi tenim pas res a objectar. Ara: l'omissió, en aquestes frases, del pronom *hi* no hauria de ser considerada com una imprecisió del seu significat ni com un atemptat contra la propietat de la llengua.

Els complements d'objecte preposicionals

Hi ha certs verbs que admeten un complement d'objecte (és a dir, no circumstancial) introduït per una d'aquestes tres preposicions; *a*, *en* i *de*. Els complements introduïts per les dues primeres d'aquestes preposicions, *a* i *en*, són susceptibles d'ésser representats pel pronom *hi* (així com els altres es poden representar pel pronom *en*). Ara: això no priva que alguns d'aquests verbs (no tots) es puguin usar amb valor absolut, és a dir, sense cap mena de complement. Ha d'ésser un altre cop l'ús, naturalment, qui ens ha d'indicar quins d'aquests verbs exigeixen la companyia del complement (representat per un mot o un grup de mots precedits per la preposició adequada o bé pel seu representant anafòric, és a dir, el pronom *hi*).

Així, deixant de banda la mai no impossible existència insospitada d'un cas especial no previst ni detectat, es pot tenir la gosadia d'afirmar que verbs com *atenir-se*, *negar-se* (en el sentit de «dir que no»), *accedir*, *renunciar* (intr.), *acostumar-se*, *dedicar-se*, *pensar* (intr.), *fixar-se* i *oposar-se* no es poden usar ampu-

tats del seu complement d'objecte. I, doncs, en tots els exemples transcrits a continuació resultaria inacceptable l'omissió del pronom *hi*:

[86] Hi ha un acord formal i ens hi hem d'atenir.

[87] Si em demana que l'acompanyi no m'hi negaré pas.

[88] Ho vam demanar, però el director no hi va accedir.

[89] Tinc dret a una part dels beneficis i no hi vull renunciar.

[90] Els vindrà de nou, però ja s'hi acostumaran.

[91] Compon música, però no s'hi dedica professionalment.

[92] Sempre li dic que apagui el llum, però no hi pensa mai.

[93] Es veia la mar de bé, però no s'hi va fixar ningú.

[94] Si el president diu que sí no s'hi oposarà ningú.

[95] No era pas el primer a parlar-ne: jo m'hi havia referit abans.

Prescindirem, però, del pronom *hi*, amb el verb *fixar-se*, en un cas com és ara el següent:

[96] Fixa't: porta els mitjons de colors diferents.

En el mateix cas dels verbs anteriors es troben algunes locucions verbals:

[97] El van esmentar, però no hi té res a veure.

[98] Si li diem de firmar el document no hi tindrà cap inconvenient.

Contràriament als verbs i locucions verbals anteriors, n'hi ha que, tot i que admeten normalment un complement d'objecte preposicional susceptible d'ésser representat per *hi*, es poden també usar amb valor absolut (talment com s'esdevé amb molts verbs transitius: *menjar*, *beure*, *ballar*, *tallar*, etc.). És el cas de verbs com *convidar*, *resignar-se*, *afanyar-se*, *arriscar-se*, *exposar-se*, *insistir*, *obligar*, *reeixir* o *jugar*, deixant de banda que alguns d'aquests

verbs, com *convidar* o *obligar*, a més del complement d'objecte preposicional de què ara fem qüestió n'admeten un altre de directe.

Considerem, a continuació, alguns exemples amb aquests verbs:

[99] No faran pas un acte així sense convidar-t'hi.

[100] Les pèrdues són molt sensibles però ens hi haurem de resignar.

[101] Abans d'anar-nos-en ho hem d'endregar tot, però ens hi hem d'afanyar si no volem fer tard.

[102] El negoci no és prou clar i no s'hi volen arriscar.

[103] Té por de perdre-ho tot i no s'hi vol exposar.

[104] Si ens diu que no, no hi insistirem.

[105] Si jo no ho vull fer, no m'hi poden obligar.

[106] Se'n volien desempallegar, però no hi van reeixir.

[107] Sí que m'agrada jugar a escacs, però no em vaga mai de jugar-hi.

Gosàriem afirmar que en tots aquests exemples el pronom *hi* és el representant anafòric, com a complement del verb, d'una idea expressada anteriorment, i no creiem que cap d'ells pogués ser considerat artificiós. Ara: en quins casos podríem suprimir aquesta partícula sense atemptar contra la propietat de l'idioma? Potser no tots coincidiríem a assenyalar els mateixos casos, però, segons el nostre criteri, en tots ells llevat dels dos darrers. Que tots aquests nou verbs es poden usar amb valor absolut, sense fer referència a cap antecedent, és inqüestionable. A més, però, nosaltres considerem que en els set primers exemples no seria, així mateix, inesciaient de prescindir del pronom malgrat que hi hagi un antecedent. I, a aquest propòsit, escau de transcriure alguns exemples del Diccionari Fabra:

[108] No hi vaig anar perquè no em van convidar («convidar»).

[109] És una gran desgràcia però cal resignar-se («resignar»).

[110] No hi havia altre a fer que resignar-se («altre»).

[111] És inútil que insisteixis: no aconseguiràs el que demanes («insistir»).

En tot cas, l'ús absolut de tots aquests verbs, no referits a cap antecedent, és inqüestionable, com mostren els exemples següents:

[112] D'ençà que vaig cessar que ja no em conviden mai.

[113] Són persones que no es resignen fàcilment.

[114] Afanya't, que tenim el temps just.

[115] No són gaire amics d'arriscar-se.

[116] Trobo que s'exposen massa.

[117] A mi no m'agrada insistir.

[118] Aquí no s'obliga ningú.

[119] M'importava de reeixir (Jordi Sarsanedas, *Mite del doblatge*).

[120] Si feu trampes no jugo.

Convé, segurament, de recordar que centrem les nostres observacions en uns quants exemples concrets que tenim recollits. Hi ha, és clar, altres verbs d'aquest grup, volem dir susceptibles d'originar construccions amb un complement d'objecte representable per *hi*, que, els uns, no en poden prescindir, i, els altres, admeten d'ésser usats absolutament (és a dir, sense complement). I és, en cada cas, la co-neixença de l'ús que ens ha de resoldre aquesta doble possibilitat. Cosa que, naturalment, ha de comportar, en alguns casos, parers discrepants inevitables.

Hi ha altres aspectes, encara, que fan més complex l'ús del pronom *hi*, com és ara la seva forta tendència a la lexicalització, que és un procés que no ha arribat al mateix grau en tots els casos i sobre el qual cal confessar que fa mal de dir en quins d'ells ja s'ha realitzat del tot, ja es pot considerar perfet. Per tot plegat, no serà potser fora de lloc una futura incursió en l'ús actual d'aquest pronom, que té un paper tan important i tan complex en la nostra llengua. ♦

¹ Un cas anàleg d'ús del pronom *ho* en lloc de *hi* amb el verb *convenir* el vam observar ja fa una colla d'anys en el text de *Primera història d'Esther*, de Salvador Espriu (*La severitat de les ordenances aconseguí, però, cal *convenir-ho, que els perses cantin unànimes i amb força harmonia*). Vam fer arribar la nostra observació a l'amic Francesc Vallverdú, aleshores director d'Edicions 62, el qual la va comunicar a l'autor (aleshores encara vivent), i Salvador Espriu va autoritzar de bon grat el canvi (*convenir-hi* en lloc de *convenir-ho*) en les edicions posteriors de la seva peça teatral.

² L'autor entén haver d'excusar-se per haver adduït un exemple en què és qüestió d'ell mateix. I demana que hom el cregui si afirma que no ho ha fet per vanitat ni afany de protagonisme: l'atzar ha volgut que aquest text que l'esmenta personalment (d'altra banda, sense cap glorificació especial) fos el que ha trobat per a il·lustrar un ús lingüístic que intenta explicar.